

Forflaring
 over en
Jødiske CABBALISTISKE Penge
 forfattet
 af
 MARCUS WÖLDIKE.

Særværende Jødiske Cabbalistiske Penge, som er fundet udi
 sal. D. Peder Terpagers Stervboe, og af hans Son Mag. Lau-
 rids Terpager Sognepræst til Mæhrn og Provst for Baarse
 Herred til mig foræret, beder jeg allerunderdanigst at maatte
 allernaadigst forundes Stæd i Hans Kongel. Majestæts Mynte-
 Cabinet, omendstiont ikke i Henseende til sin Værdi, dog til sin Na-
 ritæt og den oyensynlige Prøve, som den giver paa Jødernes Forfald
 til Afguder, med at sætte deres Tillid til Sol, Maane og alt Him-
 melens Hær.

Nicol. Toinard har forfattet en Beskrivelse over en Penge af det-
 te slags, som var giort af Sølv, og var funden ved Orleans i en Be-
 gravelse. Den Beskrivelse er trykt til Paris an. 1685. Jeg kand
 saasom jeg ikke har seet Skriftet selv, men ikkun et Udtog deraf som
 findes i Tenzelii Monachtliche Unterrødungen an. 1691. pag. 1035.
 hverken sig om det i allemaader har været en Penge af samme Be-
 skaffenhed som denne, ey heller om Toinard har været lyffelig i at
 forklare den, eller ikke:

Denne Penge er giort af Raabber, maaskee med noget andet Me-
 tals Beblandelse, saasom den synes at være noget tungere endsom et
 ligesaastort Stykke reent Raabber kunde være.

Det Dre som er støbt eller smedet dertil, for at stikke et Baand
 igiennem, hvori den kunde bæres, saavel som ogsaa Myntens egen
 Tegning, som er fuld af Overtro, viser at samme maa have været
 giort, til at hænges omkring Halsen, for derved at tilvæye bringe den
 som har baaret den megen Lykke og afværge allehaande Ulykke:
 I hvilken Henseende mange vranatroende Folk af alleslags Religioner

stedse have brugt, og endnu bruge saadanne amuleta at hænge paa paa sig, hvis Kraft de have tilskrevet deels den Materie som de vare giorte af, deels den Tiid paa hvilken de vare giorte, deels de Bogstaver og Tegn som vare satte derpaa, deels ogsaa dens som samme skulle bære Tro og Tilliid dertil.

Jøderne have ogsaa allereede for lang Tiid siden brugt dem, og bruge dem endnu, dem kalde de קמץ Kamea; de meene endogsaa at Sabbathen ikke vanhelliges ved at bære saadanne Ting, naar de ikkun ere giordte af gode Mestere, som trende gange ved slige amuleta har helbredet Syge Folk, og dermed givet Prøve paa, at deres Kunst har gjort sin Virkning.

Paa hver Side af denne Penge ere der fire Circuler inden for hinanden.

Paa den første Side,

inden for den yderste Circul staaer disse Ord og Tegn:

אגלא 4 רפאל ♂ שבתאי ☀ מיכאל ☽ גבריאל
 ♀ סמאל ♀ צדקיהל ה ענאל

Det første Ord iblant disse nemlig *Agla* holdes af Jøderne for at være et guddommeligt Navn, og er samlet af de første Bogstaver i disse Ord:

אתה גבור לעולם ארני

Du Herre est mægtig evindeligen.

Hvilket Jøderne ogsaa ved mange andre Leiligheder misbruge, som naar der er Jld løs i et Hus, saa skrive de dette Ord *Agla* paa et Stykke Brød, og kaste det i Jlden, hvorved de meene at Jlden skulde dømpes og slukkes, dog er dette Middel ofte bleven brugt af dem forgiæves. Paa det Ord *Agla* følger i denne Circul efterfølgende Tegn og Navne:

2 Raphaël ♂ Schabbatai ☀ Michael ☽ Gabriel,
 ♀ Sammaël ♀ Zidkiel ה Anaël.

Disse Navne ere ikke Planeternes, hvis Tegn staaer for ved dem, egentlige Navne; men tillegges Englene, som meenes at drive dem omkring, og at have Magt over deres Influenser. Thi Planeterne selv have paa Hebraïss andre Navne.

Udaf disse Engle ere Michaël, Gabriel, Raphaël, Zidkiel gode Engle, maaskee Schabbatai ogsaa, Anaël fiender jeg ikke uden af denne Penge; men Sammaël er iblant de onde Engle den allerværste; dog har hand ogsaa her faaet Sted som Advocat. Thi hand har to stridige Forretninger, at hand nemlig ellers det heele Aar igiennem er det Jodiske Folkes Anklagere, men paa Forsonings Festen er deres Forbedere. Hverken disse Englers Navne, ey heller Planeternes Tegn, ere satte i den Orden, som disse have paa Himlen efter Ptolemæi Systema, men maaskee efter den Orden som de have havt i Zodiaco da denne Penge er bleven giort, og paa den Situation pleyer Folk som giøre og bære Amuleta meest at see. Thi Maanen staaer her imellem Solen og Venerem, Jupiter haver den første Plads, og Saturnus staaer allersidst.

Planeternes Tegn ere ogsaa ikke satte til de Englers Navne, som man meener at de Planeter hvilke Tegnene horer til drives af. Saa som Martis Tegn ♃ er sat til det Navn Schabbatai, som useilbarligen er Saturni Engel, saasom hand har sit Navn af Sabbathsdagen som er dies Saturni det er Loverdag. For ved Michaëls Navn er sat Solens Tegn ☉, og forved Gabriels Navn er satt Maanens Tegn ☾, hvortil ogsaa ikke lettelig kand siges Aarsag, saasom Gabriel holdes for at være Fyrste over Jlden og dens Kraft, da nu Solen er Jldens egentligste og besynderligste Sæde, synes det at hans Navn skulde staaet ved Solens Tegn; og at derimod Michaëls Navn skulde staaet ved Maanens Tegn, saasom Michaël holdes for at være Fyrste over Vandet og dets Kraft, og det baade hos Philosophos og gemeen Mand ansees for noget visst, at Maanen har stor Birkning udi Havet, Søer, Floder, og hvad der er udi, saa og i Bødsferne som ere i Menniskers og Dyr's Legemer. Saa er det og uventeligt at ved Veneris Tegn ♀ er sat Sammaëls Navn, da dog af alle Joder Sammaël holdes for at være Sielen udi den Planete Mars, og det Romerske Riges Formand: man kunde vel ogsaa tilregne Veneri det Romerske Riges Oprindelse, ja endogsaa sige at Veneris Egenstaber tilkommer Sammaël, saa viit som hans Birkning er den onde Begierlighed; men da dette ikkun er Gissninger, og det som jeg har meldet om disse Engle, ikke kand være nogen lærd Jøde ubekiendt, og derfor denne Forandring

dring ogsaa formodentligen ikke er skeet af Bankundighed, men med visse Forsæt og Henseende, veed jeg derom ikke at skrive andet end som det jeg her har meldet. Saa Bemerkelsen deraf bliver, at den som bærer denne Penge, skal være lykkelig hver Dag i Ugen, og have hvad Lykke der dependerer af hver Planet.

Juden for den anden Circul staaer disse Ord udaf den XLVI. Psalms 8. vers.

יהוה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקוב כלה

d. e. Den Hætte Zebaoth er med os, Jacobs Gud er vor Ophøvelse. Sela.

Disse deilige Ord, om hvilke med største Føje siges i Talmud Jerus. Berachoth cap. 5. Lad aldrig dette Vers savnes af din Mund, misbruges af Jøderne i mange Maader, saa og paa denne Penge til Overtro.

Juden for den tredie Circul staaer disse Ord: som ere tagne af Deut. XXVIII. 6.

ברוך אתה בכוך וברוך אתה בצאתך

det er: Velsignet est du naar du gaaer ind, og velsignet est du naar du gaaer ud.

Bed disse Ords Kraft, har den som har baaret dette Amuletum, formodet at finde god Lykke paa sine Reiser og i sine Forretninger, at udrette sine Grinder efter Ønske, og naar hand kom hiem igien, ogsaa at finde alting i sit Huus at staae vel til.

Den fjerde og inderste Circul indbefatter disse Ord af Gen. XXIII. 20.

אל אלהי ישראל

det er: Den stærke Gud er Israels Gud.

Jøderne forklare dette Vers paa den Maade, at Gud har kaldet Jacob eller Israël Gud paa Jorden, ligesom hand selv er Gud i Himmelehen. Her forstaae de ved Israël den samme Metatron, som mel-

des

des om i den inderste Deel af den anden Side, og opløser Ordet Israël til disse tvende Ord ו ש Sang som her skal sigte til Streng- heds Egenkab, og ה ל Gud som skal sigte til Mildheds Egenkab, saa at Israël haver samme Egenkaber som Gud; Hvilken Forklaring ligesaalet kan komme overeens med Theologien som med Gram- matiken.

Paa den anden Side

findes iligemaade fire Circuler inden for hinanden.

Juden for den yderste Circul staaer disse Ord, og imellem dem, eller ved Siden af dem satte Tegn paa de tolv Signa Zodiaci:

$\text{ו ש ר י ז ח ט ב י ה ו ה י ו ב כ ס ל כ ו ו ש מ ר א ר ג ל כ מ}$
 $\text{מ ל כ ר א י ב ר כ ר י א ר י ש א א}$

Det første af disse Ord hvorved Bæderens Tegn ו staaer, er Schad- dai den almægtige, som er eet af Guds hellige og herlige Navne, som Gud selv siger Gen. XVII. 1. Exod. VI. 3. hvilket Navn Goderne ogsaa meene at tilkomme Metatron, saasom det befatter samme Tall nemlig 314.

ש 300	saa og:	מ 40
ר 4		ט 9
י 10		ב 9
<hr style="width: 100%;"/>		ר 200
314		ו 6
		ז 50
		<hr style="width: 100%;"/>
		314

Derpaa følger det trøstelige Sprog Prov. III. 26. Thi Herren skal være dit Haab, og hand skal bevare din Fod at den ikke skal fanges: saaledis at ved hvert Ord staaer et af Tegnene som hører til Zodiacum, nemlig: Taurus, Gemini, Cancer, Leo, virgo, libra, scorpius; men eftersom Ordene i dette Sprog ikke ere saa mange som disse Himmels-Tegn, saa staae de øvrige fire Tegn Sagittarius, Capricornus, Aqvarius, Pisces, imellem de tre følgende Ord, til at bemerke at den som bærer denne Penge skal være lykkelig i alle Maaneder og have heele Zodiaci gode Influentz. Bemelte trende Ord ere tagne af den Betsignelse som Presterne i det Gamle Testamente skulde, og endnu i det Ny Testamente skulle lyse over Guds Folk af Num. VI. Det første Ord: Hand velsigne, dig er Begyndelsen af det 24. vers. Det andet: Hand lade lyse, er Begyndelsen af det 25de vers: og det tredje: Hand opløffre, er af det 26. vers. Udi hvilke tre hellige Ord vi Christne visseligen finde, men Jøderne forgiæves søge store Hemmeligheder, nemlig disse tre Sephiroth eller Egenkaber: Vidsdom, Forstand og den som samler det høyre og venstre, det øverste og nederste, nemlig Herlighed, som i denne øverste Samling kaldes Kundskab: saa at enten disse tre Ord selv, eller deres Bemerkelse, eller og det i disse Versikler tre gange forekommende Navn Jehova er det af Jøderne saa meget omtalte Navn, som bestaaer af tolv Bogstaver, thi Dagesch i Sin kand ogsaa regnes for eet Bogstav: og deraf at disse tre Ords første Bogstav er Jod, er taget den Skif, som i lang Tid har været brugelig hos Jøderne, at skrive Guds Navn Jehova i Abbreviatur med tre Jodim, saaledis 'י' eller 'י' hvilket nu kommer af Brug, fordi Christne tager deraf et Argument, at Jøderne fordum have troet tre Personer, hvilke det Navn Jehova tilkommer. Den som nu har gjort denne Penge, har villet give tilkiende, at hvo som bærer den, skal heele Aaret igien nem være deeltagtig i alt det gode som Presternes Betsignelse lyder paa.

Inden for den anden Circul staaer disse Ord af Deut. XXVIII. 10.

ויראו כל עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו ממך

det er: og alle Folk paa Jordan skulle see at du est kaldet efter Hærens Navn, og skulle frygte for dig.

Denne Forjættelse som er givet Jsraeliterne naar de vare Guds Befalinger lydige, holde de sig til enten de ere lydige eller ulydige, paa det Fundament at de ere Abrahams Efterkommere, og i den Tanke at Gud har gjort saadan een Inddeeling iblant alle Folk i Verden, at Joderne tilhører ham selv aleene, men de andre 70 Nationer i Verden have hver sin Engel som er deres Fyrste, hvilken de, saalænge denne Verden bliver ved, kunde tilbede, og af hannem beskiermes, og siden med ham tillige fordømmes: Da nu efter denne Mee-ning Israël staaer under en saa meget høyere Beskiermelse end andre Nationer, saa tænke de, at ingen kand omgaaes med en Jøde, foruden at have Verbødighed for ham, og ingen kand fortørne en Jøde, foruden at finde hos sig selv en Forførdelse for Jødens Brede. Saa skulde det i sær gaae med den som bærer dette Amuletum, at ingen skulde understaae sig til at øve Fiendskab imod ham, men alle hans Venner forferdes for ham.

Jnden for den tredie Circul staaer to Sprog af Biblen nemlig Gen. XLIX. 18. og Mal. IV. 2. med Solens Tegn ☉ imellem begge, paa denne Maade:

לשועתך קויתי יהוה: ☉ שמש צדקה ומרפא

d. e. Hærrer jeg bier efter din Salighed. ☉ Retferdighe-
dens Sol og der skal være Lægedom.

De første Ord ere tagne udaf Patriarchens Jacobs Bessignelse over sine Born, og følge paa anførte Sted strax paa Bessignelsen over Patriarchen Dan, og sigte til den forjættede Verdens Frelser, paa hvilken Jacob sætter sin Tillid imod den forestaaende Død og imod alle sine Efterkommeres Fiender.

Derpaa følger det Tegn ☉

hvilket enten betyder Solen, som nævnes ved det næstpaafølgende Ord, eller ifkun er sat til at opfylde Rummet. De sidste tre Ord ere tagne af anførte Sted ubi Malachia Prophetie, som lyder saaledis: Men for Ider som frygte mit Navn skal opgaa Retfærdigheds Sol, og der skal være Lægedom under hans Vinger. Disse samme tre Ord kunde ogsaa uden for Sammenhæng med de andre, deels Lignelseviis, deels formedelst de Hebraiske Ord's Fynd til at betyde, bemærke de tre behageligste Gaver iblant de timelige, som ere: Riigdom, Ære og Sundhed.

Den inderste Circul indbefatter disse Ord og Bogstaver:

מטטרון שר הפנים. אמתותין

Det er: Metatron Ansigtets Fyrste. אמתותין

Ved Metatron forstaae Jøderne det samme som Arianerne forstaae ved Guds Søn, nemlig den allerførste Skabning, eller den af Gud først frembragte virkende Kraft, ved hvilken alle de andre Creaturer ere frembragte, og nyde alt det gode af Gud som dennem vnderfares: hvilken ogsaa efter Jødernes Meening tilkommer alle de samme Navne og Egenstaber, og ligesaadan Tilbedelse og Dyrkelse som Gud den Allerhøieste selv. Det vilde være altforviitløstigt om jeg vilde fremføre Beviis paa alle disse Stykker af Jødiske Skribenter, det horer ogsaa egentligen ikke til denne Penges Forklaring, det er ogsaa noksom tilforne skeet af andre. Det er let at see at dette Ord Metatron ikke kand være Hebraisk, men maa være fremmed. R. Elias Levita fortæller i sit Lexico som hand kalder Thisbi, at den Cardinal, som hand har underviist i det Hebraiske Sprog, har meent at det skulde deriveres af det Latinske Ord mittatur, som skulde betyde et Sendebud. Havde R. Elias forstaaet Latin saavel som hand forstod Hebraisk, saa havde hand vel ikke sat dertil: maa skee det forholder sig saaledis. R. Salomon deriverer det af det Grækske Ord $\mu\eta\tau\rho\eta$ for denne Engels moderlige Omsorgs skyld som den bærer for Israël. Buxtorfius deriverer det af det Ord metator, som bety-

der

der en Jureerer og skal tillige betyde et Sendebud. Maaſkee man kunde ligesaavel derivere det af det Ord mediator, eller for at have Henseende til den Endelse ON i Metatron, tænke, at det er et Ord giort af *ἰσούος* efter den Viis som *σύνθετος* betyder den som sidder og saaa paa samme Throne, saa og *μετάθετος* den som sidder hos paa Thronen, som vor Frelser siger: *ἐνώθισα μετὰ τὸ πατρός μου ἐν τῷ ἰσούος αὐτοῦ* Jeg sidder hos min Fader paa hans Throne. Ap. III. 21.

Denne Engel kaldes Ansigters Fyrste, hvilket Navn er taget af Exod. XXXIII. 14. 15. Herren sagde: mit Ansiget skal gaae med dig, og jeg vil skaffe dig Hvile; Men Mose sagde til ham: Dersom dit Ansiget ikke gaaer med os, da lad os ikke opfare herfra. item cap. XXIII. 21. Thi mit Navn er midt i ham. Hvilke deilige Talemaader om Guds Søn vi Christne meget vel vide at forklare udaf Ebr. I. 3. hvor hand kaldes: Faderens Herligheds Glands, og hans Persons udtrykte Billede. Men Jøderne bruge en meget ujel Forklaring derover, s. E. R. Elias Levita paa anførte Sted: Hand er den Engel som alletider seer den høylovede Konges Ansiget, og om ham staaer det skrevet: Mit Navn er midt i ham. (Exod. I. c.) Thi hans Navn er som hans Herres Navn.

Hvad de følgende Bogstaver *קונונו* betyder kand jeg ikke sige med fuldkommen Viisshed. Saasom hvert af dem kand betyde et Ord, som begynder af samme Bogstav. Da der nu ere saa mange Ord som begynder af hvert af disse syv Bogstaver, at de udgiøre tredie Deelen af et Lexico, saa er det ikke mueligt at være visse derpaa. Min Gidsning derfor er denne, at da disse Bogstaver ere just syv, og sættes efter Metatrons Navn og Titul, saa betyder de vel mueligt de syv nederste Sephiroth som egentligen og i sær tillægges Metatron. Inden for den første Circul paa denne Side var som før er meldt, sigtet til den anden, tredie og siette Sephira; maaſkee her forestilles den siette igien (eftersom den som sagt er har dobbelt Henseende,) tilligemed de øvrige sex. Disse syv ere Gedulla eller Chefed,

86 M.W. Forklaring over en Jodisk Cabbalistsk Penge.

Gebhura, Tiphereth, Nezach, Hod, Jesod, Malcuth, d. e. Størhed eller Naade, Styrke, Ære, Seiervinding, Majestæt, Grundvold, Rige; til de fire findes her Bogstaverne ד ה ו ה , og saa maatte de tre øvrige Bogstaver have Henseende til tre andre Ord, som i Cabbala kunde betyde det samme som: Styrke, Majestæt og Rige, hvilke kunde være f. E. $\text{ש כ ו כ א ה ל ה צ ה ו ת}$ Eller paa en anden Maade: Endogsaa enkelte Bogstaver regnes af Cabbalisterne hvert til sin Sefhira.

א regnes til Chesed eller Naade

ה til Hod eller Majestæt

ו til Tiphereth eller Ære og Herlighed

ז til Nezach eller Seiervinding

ח til Gebhura eller Styrke

ט til Malcuth eller Riget

י til Jesod eller Grundvold.

og saa ere her de syv Sefhiroth som tillægges Metatron iligemaade betegnet hver med sit Bogstav.

Samme tilskriver den Hellig Mand vor H. Erre Christo, ikke aleene efter hans Guddom, da de hannem tilkommer ved at være født af Faderen og eet med Faderen, men endogsaa efter hans menneskelige Natur, hvilken de ere meddeelte ved den Personlige Foreening: Lammet som er slagtet er værdigt at tage Magt, og Rigdom, og Viisdom, og Styrke, og Priis og Ære og Velsignelse.

Apoc. V. 12.